

Speerpunt Omgeving

Woord vooraf

In ons memorandum stelden we dat ons land kampt met vele ingewikkelde problemen, die moeilijk op te lossen zijn, niet alleen omdat er zoveel onderling afhankelijke aspecten moeten verzoend worden, maar vooral ook omdat besluitvorming in Vlaanderen zo complex is geworden, met zijn – letterlijk – duizenden tussenliggende structuren, raden en commissies. We vergeleken de Vlaamse beleidsstructuur met een schuifpuzzel met véél te veel stukjes, die daardoor vastzat. En we nodigden de lezer uit om zich voor te stellen hoe de provincies niet een deel van dat probleem, maar wel van de oplossing waren.

Hieronder passen we die denkoefening toe op **het beleidsdomein Omgeving**. En willen we u aantonen dat de provincies soms een uitvoerder, soms een versneller en vaak zelfs een inspiratie zijn voor het Vlaamse ruimtelijke beleid.

Wat zijn de uitdagingen in Vlaanderen inzake Omgeving?

In de Beleidsnota Omgeving 2019-2024 beschreef de Vlaamse Regering de uitdagingen voor onze snel veranderende leefomgeving door een aantal zichtbare en op elkaar inwerkende veranderingsprocessen, zoals **klimaatverandering, druk op de (open) ruimte, uitdagingen voor het platteland en de open ruimte** en het **verlies van biodiversiteit en verhoogde druk op ecosystemen**.

- **Klimaatverandering, waarvoor Vlaanderen kwetsbaar is** omwille van zijn geografie en zijn verstedelijking.
- **Druk op de (open) ruimte:** o.a. door de bevolkingsgroei en economische ontwikkeling wordt de uitdaging om bewoning, landbouw, industrie, transport, natuur en landschap met elkaar in balans te brengen steeds groter, en zo ook de druk op de open ruimte.
- **Uitdagingen voor het platteland en de open ruimte:** er is een groeiend besef dat de open ruimte verschillende functies zoals voedselvoorziening, waterberging, klimaatmitigatie en -adaptatie, biodiversiteit, mobiliteit en recreatie, duurzaam moet kunnen combineren.
- **Verlies van biodiversiteit en verhoogde druk op ecosystemen:** de druk op de biodiversiteit is groot omwille van de versnippering in ruimtegebruik en het versnelde ruimtebeslag.

Om aan al deze uitdagingen tegemoet te komen, engageerde de Vlaamse Regering zich in dezelfde beleidsnota om *“de noodzakelijke dwarsverbanden te leggen binnen de eigen bevoegdheden”*, structureel in te zetten op projectgedreven gebiedsontwikkeling, een specifiek, zichtbaar, interbestuurlijk en interdisciplinair beleid op te zetten voor het Vlaamse platteland, en te investeren in *“het vereenvoudigen, verbeteren en versnellen van procedures inzake omgevingsbesluitvorming, op basis van een efficiënt instrumentarium dat flexibel, toekomstbestendig en robuust is tegenover beroepsprocedures”*.

De provincies delen niet alleen die ambities, we zijn er al jaren een actieve uitvoerder van. En we willen dat in de toekomst nog steeds en nog méér ook blijven doen.

Hoe zijn de provincies een deel van de oplossing?

In de complexe, versnipperde en verkokerde beleidscontext van Vlaanderen is de bewegingsvrijheid van beleidsmakers om dingen in beweging te krijgen vaak beperkt. De provincies kunnen daarbij helpen.

We kunnen dit doen omwille van onze specifieke methodiek (onze projectmatige aanpak op het terrein), onze bestuurskracht, en onze technische competenties en onderhandelingsvaardigheden.

Onze specifieke methodiek

Transversale en projectmatige aanpak in ruimtelijk beleid

Onze specifieke provinciale methodiek houdt in dat we voor elke problematiek de relevante partijen bij elkaar brengen om tot een pragmatische en gedragen oplossing te komen. We zijn onvermoeibaar in het betrekken van alle betrokkenen, over verkokerde bevoegdheden en belangen heen.

Onze projectmatige aanpak moet leiden naar een gedragen besluitvorming.

De resultaten die we boeken, onderstrepen de waarde van deze aanpak in ruimtelijke processen, die vaak administratieve en bestuurlijke grenzen overstijgen.

Transversaal werken over de beleidsdomeinen heen en partnerschappen opzetten met alle relevante actoren, tussen de verschillende beleidsniveaus, private partners én tussen verschillende sectoren en beleidsdomeinen, is de kern van het beleidsdomein Omgeving en eigen aan de provinciale procesmatige aanpak. **Dit is waar de provincies van oudsher in excelleren**, en waarom de parallel werkende Vlaamse overheid er niet in slaagt transversale banden te leggen.

Ruimtelijke beleidsplannen

Ruimtelijke planning betekent ook dat je de nieuwe ruimtelijke en de hiermee verbonden klimaatuitdagingen op een aangepaste manier moet aanpakken. En hier een beleidsvisie voor uitwerkt. Vlaanderen heeft de ambitie om een Beleidsplan Ruimte Vlaanderen (BRV) op te maken maar liep tot nu toe vast. Ondanks een startschot in 2011 blijft het wachten op een ruimtelijk beleid dat de essentiële kwesties op Vlaams niveau structureel aanpakt. Daarom bepaalt in Vlaanderen nog steeds het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV) van 1997 hoe ruimtelijk beleid gevoerd moet worden.

Met onze provinciale ruimtelijke beleidsplannen pakken we de hedendaagse knelpunten en opportuniteiten wel aan.

Als we in de toekomst voor iedereen ruimte willen die een kwalitatieve leefomgeving koppelt aan klimaatbestendigheid, moeten we daar nu al een beleid voor uitwerken. Duurzaam en doordacht omgaan met de beschikbare ruimte is noodzakelijk voor de toekomstige generaties. Daarom ontwikkelden verschillende provincies een ruimtelijk beleidsplan met daarin een langetermijnvisie voor een duurzaam gebruik van onze ruimte.

Toegegeven, het is ook niet evident om ruimtelijk beleid op Vlaams niveau te voeren. Er is **een te grote afstand vanuit de Vlaamse overheid naar de lokale besturen en het terrein** om voldoende gebiedskennis te hebben en een bottom up aanpak te realiseren. Bijgevolg is het lastiger om een concrete, gedragen bovenlokale visie met acties op te stellen om de schaarse ruimte beter in te delen, te optimaliseren en te herbestemmen.

- Met onze expertise, gebiedskennis en samenwerking met de lokale besturen en waar opportuun met Vlaanderen, zorgen we er dan voor dat deze beleidsvisies ook effectief op het terrein worden waargemaakt. **Via concrete ruimtelijke uitvoeringsplannen (RUP's) herorganiseren en optimaliseren we samen met de gemeenten en andere partners het ruimtegebruik in een bepaald gebied.** Zeker in die gevallen waarbij de ruimtelijke problematiek de gemeentegrenzen overstijgt is een bovenlokale coördinatie essentieel.
- Door de advisering en ondersteuning van lokale besturen, door het opzetten van eigen planningsprocessen en het afleveren van kwalitatieve omgevingsvergunningen slagen we er in om op bovenlokaal niveau het noodzakelijk beleid uit te werken om de ruimtevragen van vandaag en morgen aan te pakken. Zo fungeren we als een **brug tussen lokale noden en gewestelijke en nationale beleidsdoelstellingen.**
- Zo werken de provincies samen met verschillende gemeenten aan **de afbakening van de kleinstedelijke gebieden.** Dit is een mooi voorbeeld van hoe de provincies samen met lokale besturen op zoek gaan naar een ruimtelijke toekomstvisie voor de gemeente of stad. Er wordt bijvoorbeeld nagedacht over tot waar de stad reikt en open ruimte begint, mobiliteitskwesaties, levendige handelskernen etc.
- Een gedragen ruimtelijke visie wordt vervolgens vertaald in een **Provinciaal Ruimtelijk Uitvoeringsplan (PRUP).** Deze vullen de lacunes tussen lokale en gewestelijke RUP's op en zorgen voor een meer samenhangende en gecoördineerde benadering van ruimtelijke planning in Vlaanderen.

Omgevingsvergunningen

De beleidsnota Omgeving van de Vlaamse Regering zegt te willen investeren *“in het vereenvoudigen, verbeteren en versnellen van procedures inzake omgevingsbesluitvorming, op basis van een efficiënt instrumentarium dat flexibel, toekomstbestendig en robuust is tegenover beroepsprocedures”*.

- **De provincies bewijzen elke dag opnieuw dat we vergunningen efficiënt en grondig behandelen in een complexe context.** Binnen de POVC's (provinciale omgevingsvergunningscommissies) komen de verschillende disciplines, interne en externe adviezen samen en wordt de basis gelegd voor een goed onderbouwde en weloverwogen besluitvorming. Zo nemen de provincies per jaar zo'n 2.400 beslissingen in eerste aanleg voor provinciale vergunningsaanvragen en behandelen we meer dan 4.400 verzoekschriften tegen beslissingen van lokale besturen. Nieuwe regelgeving, zowel over inhoud als procedure, passen we snel en zonder problemen in onze besluitvorming in. We willen dan ook onze jarenlange inhoudelijke en procedurele ervaring blijven inzetten, zowel in eerste aanleg als in beroep.
- **De deputatie als administratief beroepsorgaan vormt zo een wezenlijke filter tegenover de Raad voor Vergunningsbetwistingen.** De provincies onderzoeken de vergunningsaanvraag opnieuw in zijn totaliteit en vragen alle noodzakelijke adviezen opnieuw op. Vervolgens wordt, rekening houdend met alle elementen van het dossier, een vergunning toegekend of geweigerd. Dit vormt een efficiënte beroepsprocedure die partijen de nodige rechtszekerheid kunnen bieden. Dit blijkt ook uit het feit dat slechts in minder dan 20% van de dossiers verder wordt geprocedeerd bij de Raad voor Vergunningsbetwistingen. Je kan dus stellen dat **dankzij de provincie als beroepsinstantie net een vlottere en efficiëntere behandeling mogelijk is.**

De provincies zijn door hun expertise en als politiek bestuur dan ook **perfect geplaatst om de bovenlokale vergunningsaanvragen in eerste aanleg** of beroepen tegen gemeentelijke beslissingen te blijven behandelen.

Onze **bestuurskracht**

De provincies hebben eigen prioriteiten en een eigen budget, **wat ons toelaat op eigen kracht ruimtelijke initiatieven waar te maken en zaken in beweging te zetten**. We zijn hierbij niet bang om te innoveren.

➤ Zo zijn we pioniers inzake **energielandschappen** die een transitie naar duurzame energie van onderuit moeten helpen mogelijk maken. We bakenen daarbij verschillende energielandschappen af, waar socio-economische, ruimtelijke en energetische aspecten samenkomen. We brengen zowel de lokale en bovenlokale besturen, als waar nodig de private partners samen, om zowel visie als acties te genereren. Niet alleen ontwikkelen we daarbij een ruimtelijke visie die de invoering van hernieuwbare energie moet ondersteunen, **we voeren die ook uit**.

Onze **mensen op het terrein**

We hebben **onze eigen experts** die een goed zicht hebben op de specifieke lokale realiteiten. Onze provinciale experts **ondersteunen de lokale besturen** over inhoudelijke, juridische en vormelijke kwaliteitsverbetering van dossiers, ruimtelijk onderzoek, kennisuitwisseling, sensibilisering,

➤ Lokale besturen kunnen bijvoorbeeld moeilijk ruimtelijke planners en experts omgevingsvergunning aantrekken, dit zijn knelpuntberoepen. De provincies hebben deze mensen wél in huis en **kunnen de lokale besturen hiermee voor een deel ontzorgen en begeleiden**.

Gemeenten klagen op dat vlak aan dat Vlaamse ambtenaren vaak alleen maar de negatieve punten bovenhalen waarom een vergunning niet mag worden gegeven, maar geen positieve constructieve bijdrages leveren. In tegenstelling tot **de meer oplossingsgerichte provincies...**

Dit alles laat ons toe een **constructieve partner**, uitvoerder, en ja zelfs inspirator te zijn voor het Vlaams beleid inzake het gebruik van ruimte en de kwalitatieve invulling. Onze politieke bestuurskracht laat daarbovenop toe om beleidsmatige verdeelvraagstukken te trancheren. Samen met de lokale politieke besluitvorming wordt zo een democratisch proces gecreëerd dat legitimiteit geeft aan de provinciale initiatieven en de organisatie van de ruimte.

De provincies zijn een deel van de oplossing omwille van:

➤ **ONZE SPECIFIEKE PROVINCIALE METHODIEK**

➤ **ONZE BESTUURSKRACHT**

➤ **ONZE COMPETENTIES OP HET TERREIN**

Hoe kunnen de provincies nog beter het Vlaamse beleid versterken?

Zoals we hierboven hebben aangetoond, zijn de provincies het onontbeerlijke stukje dat de schuifpuzzel in beweging kan brengen. Beter nog: we doen dat al jaren.

Maar alles kan altijd beter. Als we Vlaanderen mee in beweging willen helpen zetten, dan kan dat enkel door de provincies zélf ook meer bewegingsruimte te geven. En dat kan door een positief antwoord te geven op volgende vragen...

1. De erkenning en inzet van de rol van de provincies als ruimtelijke beleidsmakers.

De provinciebesturen ervaren op het terrein een vreemde paradox: **ambtenaren van de relevante Vlaamse administraties** (Omgeving, VMM, ...) **werken graag met ons samen**, ook als het om tools en data gaat, **vragen ons bepaalde beleidsacties op te nemen en erkennen onze expertise**.

Maar decretaal kent men de provincies amper – op het politieke niveau heeft men het moeilijk onze rol te erkennen.

Nochtans zijn de provincies als transparante en democratisch verkozen **besturen ideaal geplaatst om als regisseur bovenlokale ruimtelijke uitdagingen aan te pakken** in bijvoorbeeld gebiedsgerichte projecten.

We vragen daarom de erkenning en inzet van deze **provinciale regisseursrol**, bv. bij de toekomstige uitwerking van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen (BRV).

We vragen **een blijvende rol in het planologisch beleid met het behoud van onze planningsbevoegdheden** op alle ruimtelijke beleidsterreinen en alle inhoudelijke thema's. Daarbij moeten we alle beschikbare juridische instrumenten kunnen blijven gebruiken.

Zo kunnen we onze procesmatige transversale aanpak in bovenlokale ruimtelijke problematieken maximaal blijven inzetten, ook ter ondersteuning van het Vlaamse ruimtelijk beleid.

2. Bevestiging van bevoegdheden inzake omgevingsvergunningen.

De provincies zijn sinds jaren bevoegd voor bovenlokale vergunningen en beroepsprocedures en zijn dan ook het geschikte bestuursniveau om de bovenlokale vergunningsaanvragen in eerste aanleg of beroepen tegen gemeentelijke beslissingen te behandelen. We hebben immers **een sterke interne expertise, kennen een democratische legitimiteit, staan ver genoeg van het lokale niveau** om dergelijke dossiers vanuit een zekere afstand te kunnen beoordelen, maar staan anderzijds dicht genoeg om ook oog te hebben voor de lokale beleidsmatige bekommernissen.

3. We vragen de verantwoordelijkheid om eigen vergunningen te handhaven.

Planning, vergunning en handhaving vormen één onlosmakelijk geheel. **We vragen dan ook de verantwoordelijkheid om provinciale vergunningen te kunnen handhaven om zo beleid te kunnen uitwerken, implementeren én controleren.** We willen een grotere rol op het vlak van handhaving inzake de vergunningverlening en de waterlopen 2de en 3de categorie in onze bevoegdheid.

Samenvattend

Wij vragen concreet:

- De erkenning en inzet van onze provinciale regisseursrol **als ruimtelijke beleidsmakers en -uitvoerders** om bovenlokale ruimtelijke problematieken aan te pakken
- De bevestiging van onze inhoudelijke ervaring en onze procedurele bevoegdheden m.b.t. **vergunningenbeleid**
- **De verantwoordelijkheid** om zelf de provinciale vergunningen effectief te **handhaven**

Vlaanderen staat voor grote uitdagingen in de organisatie van een kwaliteitsvol en klimaatadaptief ruimtegebruik. De provincies willen én kunnen meehelpen om dit waar te maken. Meer nog, we pionieren al vele jaren met talloze initiatieven om **transversale projecten** te realiseren.

We kunnen dit dankzij onze methodiek, onze bestuurskracht en onze mensen op het terrein.

We nodigen Vlaanderen dan ook uit deze **onontbeerlijke rol die we de facto spelen, te erkennen, te verankeren en uit te breiden.**

Op die manier creëren we samen bewegingsvrijheid voor beleidsmakers op elk niveau, en laten we de bestuurlijke puzzel weer vlotter schuiven. Ten goede van lokale besturen, burgers, bedrijven en de hele Vlaamse samenleving.

**De Vlaamse provincies:
een onmisbaar stuk van
de Vlaamse bestuurlijke
schuifpuzzel.**

